

Härkönen, Heidi 2016. 'Vieraskynä: Kuolleesta Fidel Castrosta tehdään pyhimystä.' [Deceased Fidel Castro is Being Made into a Saint]. *Helsingin Sanomat*, 3 December.

Vaikka Kuuba oli pitkään virallisesti ateistinen maa, saarella on rikas uskonnollinen elämä. Nämä kuubalaisen kulttuuriperinnön ainekset korostuvat Fidel Castron hautajaisrituaaleissa. Hautajaisilla Castrolle luodaan symbolisesti uskonnollisen pyhimyksen omainen näkyvyys yhteiskunnassa tavalla, joka ammentaa symboliikkaa kuubalaisten populaarista uskonnollisuudesta sosialististen merkitysten ohella.

Vaikka Castro kuoli myöhään illalla 25.11, hänen ruumiinsa poltettiin jo seuraavana aamuna. Tämä nopea tahti on tyypillistä kuubalaisille hautajaisille. Koska ruumiiden säilyttämiseen tarvittavat kylmäkaapit ovat harvassa, hautajaiset pidetään yleensä vuorokauden sisällä kuolemasta. Castron ruumiin nopea tuhkaus on tapa estää kuubalaisia näkemästä hallitsijan vanhuuden ja sairauden riuduttamaa ruumista lopullisessa elottomassa tilassaan. Castroa muistetaan Havannan vallankumousaukiolla kuvan kera, joka esittää häntä nuorena, vetreänä sotilaana.

Vallankumousaukiolla Castron tuhkat ovat esillä kuubalaisen kansallistunteen keskeisimmälle hahmolle, Jose Martille, rakennetussa mausoleumissa. Castro myös haudataan Santiago de Cuban kaupunkiin samalle hautausmaalle kuin Martí. Muut Kuuban kommunistiset merkkihenkilöt on haudattu Santiagossa sijaitsevaan Itärintamaan. Tällä hautapaikan valinnalla korostetaan Castron ainutlaatuisuutta suhteessa muihin kommunistisiin johtajiin. Samalla Castro nostetaan maan historialle yhtä tärkeäksi hahmoksi kuin Martí, joka on kuubalaisen nationalismin kiistaton pyhimys sekä saarella asuvien että maasta muuttaneiden kuubalaisten keskuudessa.

Ennen Castron jäänteiden laskemista Santiagoon niitä kierrätetään seremoniaalisesti ympäri saarta. Tässä rituaalissa jäänteet kiertävät saaren päinvastaiseen suuntaan kuin Castron tammikuussa 1959 järjestämä ”vapauden karavaani”, jolla vallankumoukselliset juhlivat voittoa. Hautajaiskiertueen kautta Castro rinnastetaan symbolisesti myös toiseen Kuuban kansallissankariin. Cobren Neitsyt on kuubalaisen nationalismin rakastettu populaarikatolinen pyhimys, jota on kuljettu seremoniaalisissa menoissa saaren läpi historian käännekohtissa, esimerkiksi Kuuban itsenäisyys sodan aikana. Näin Castron hautajaiskiertue tekee hänestä symbolisesti pyhimyksen kaltaisen olennon.

Kiertueen jälkeen Castron tuhkat lasketaan Santa Ifigenian hautausmaalle 4.12. Tämä päivämäärä on symbolisesti merkittävä. 4.12 Kuubassa juhlietaan santeria-pyhimys Changón päivää. Santeria on afrokuubalainen uskonto, jossa sekoittuu piirteitä katolisuudesta ja länsiafrikkalaisista joruba-uskonnoista. Changó on santeria-pyhimyksistä kaikkien maskuliinisin: sodan, oikeudenmukaisuuden, salamoinnin ja machismon jumala. Castron lopullisten hautajaisten osuminen voimakkaan Changón juhlapäivälle liittyy Castron hahmoon lisää symbolista voimaa.

Useissa kommunistisissa maissa valtion johtajien ruumiit on haluttu säilyttää jälkipolville kuoleman jälkeen. Esimerkiksi Leninin ja Maon ruumiit balsamoitiin. Tämä menetelmä antaa kuolleille

hallitsijoille eräänlaisen materiaalisen läsnäolon yhteiskunnassa: hallitsijasta saa henkilökohtaisen kokemuksen käymällä katsomassa hänen ruumistaan. Kuubassa kuitenkin vallankumouksen johtajien ruumiit kuitenkin yleensä poltetaan. Castron kuoleman jälkeinen yhteiskunnallinen läsnäolo toteutetaan toisella tavalla. Castro korosti eläessään, ettei Kuuban kommunististen johtajien ympärillä ole henkilökulttia. Silti monet vallankumoukselle keskeiset henkilöt ovat yhä näkyvästi esillä ihmisten arkipäivässä julkisilla paikoilla näkyvien kylttien kautta. Esimerkiksi Guevaraan viitataan usein Kuubassa ilmaisulla ”poissaoleva läsnäolo.” Joka puolella esiintyvien kuvien ja kirjoitusten kautta kommunistiset johtajat jatkavat läsnäoloaan yhteiskunnassa vaikka he eivät ole enää fyysisesti läsnä. Uskon, että Castroon suhtaudutaan tulevaisuudessa samalla lailla: olemalla ”läsnä poissaolevana” Castron vaikutus Kuubassa jatkuu haudan takaa. Vaikka kommunistisille johtajille ei pystytetä patsaita, jatkuva Castron kuvien ja puheiden kierrätys maan julkisessa keskustelussa jähmettää hänen persoonansa patsaan oloiseksi. Tämä rituaalinen manipulointi liittyy Castron persoonaan ajattoman, pyhimyksen kaltaisen olemuksen: Castro jatkaa kuolemanjälkeistä elämäänsä mystisenä voimana, jonka läsnäolo tuntuu joka puolella. Vaikka Castro oli suurimman osan poliittisesta elämästään vannoutunut ateisti, Kuolemansa jälkeen hän hyödyntää moninaisesti Kuuban kansallista, uskonnollista perintöä.